

PM 2005 RVI (Dnr 337-2967/2005)

Rätten till mitt språk - Förstärkt minoritetsskydd (SOU 2005:40)

Remiss från Justitiedepartementet

Remisstid 31 oktober 2005, förlängt till 1 december 2005

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande

Remiss från Justitiedepartementet av delbetänkandet "Rätten till mitt språk - Förstärkt minoritetsskydd" (SOU 2005:40) anses besvarad med vad som anförs i denna promemoria.

Föredragande borgarrådet Teres Lindberg anför följande.

Bakgrund

Justitiedepartementet har översänt delbetänkandet av utredningen om finska och sydsamiska språken med namn "Rätten till mitt språk – förstärkt minoritetsskydd" (SOU 2005:40), sammanfattning i *bilaga 2*.

Sveriges riksdag beslöt i december 1999 att erkänna fem nationella minoriteter; samer, romer, judar, tornedalingar och sverigefinnar.

Den statliga utredningen om finska och sydsamiska språken föreslår en rad åtgärder som syftar till att stärka implementeringen av de nationella minoriteternas rättigheter som baseras på de konventionsåtaganden som Sverige gjort. I utredningen föreslås en ny lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk som reglerar samtliga fem grupper samt en ändring i bestämmelserna för grundskoleförordningen och gymnasieförordningen angående modersmålsundervisning i finska och jiddish.

Remisser

Delbetänkandet har för synpunkter remitterats till stadsledningskontoret, kommunstyrelsens arbetsmarknads- och integrationsberedning, kulturförvaltningen (förvaltningsremiss p g a tidsbrist), utbildningsnämnden, socialtjänstnämnden, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd och Katarina-Sofia stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret anser att utredarens förslag är möjliga att tillgodose, under förutsättning att kostnadstäckning i form av statlig ekonomisk kompensation kan erhållas.

Kommunstyrelsens arbetsmarknads- och integrationsberedning instämmer i stadsledningskontorets synpunkter.

Kulturförvaltningen tillstyrker merparten av utredningens förslag och bedömer att de kan få positiva konsekvenser för de nationella minoriteternas kultur och minoritetsspråkens överlevnad.

Utbildningsnämnden ställer sig positiv till utredningens förslag. Nämnden anser dock att de ekonomiska konsekvenserna av ett utvidgat förvaltningsområde som även omfattar Mälardalsregionen borde belysas mer.

Socialtjänstnämnden tillstyrker utredningens förslag att genomföra en landsomfattande informations- och utbildningsinsats för att öka kunskapen om våra nationella minorite-

ter. Nämnden anser vidare att förslaget att utvidga förvaltningsområdet för finska till att omfatta Stockholms- och Mälardalsregionen är svårbedömt.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd har avstått att yttra sig i ärendet.

Skärholmens stadsdelsnämnd har valt att inte besvara remissen.

Katarina-Sofia stadsdelsnämnd har inget att invända mot utökad lagstiftning om det för med sig positiva konsekvenser. Nämnden påpekar dock att det kan innebära kostnadsökningar vilket i sådant fall måste kompenseras.

Mina synpunkter

Jag är beredd att hålla med stadsledningskontoret om att det i dagsläget i Stockholms stad redan finns goda förutsättningar att ta del av förskola, äldreomsorg och andra aktiviteter helt eller delvis på finska språket. Men det finns dock alltid möjligheter att ytterligare förbättra denna service. Inom staden finns även finskspråkig personal på många arbetsplatser och rutiner för tolkning i enlighet med gällande bestämmelser i förvaltningslagen.

Ett utvidgat förvaltningsområde för finska språket kan säkerligen vara mycket positivt för den berörda minoritetsgruppen, men konsekvenserna av detta och inte minst de ekonomiska aspekterna behöver belysas ytterligare.

Min förhoppning är att en skärpning av lagstiftningen leder till ett förtydligande av kommunernas skyldigheter när det gäller minoritetsgrupper i Sverige. Men implementeringen av lagstiftningen medför också krav på förändringar i den kommunala arbetsorganisationen och därmed ökade kostnader.

Jag vill poängtera att såväl ett utvidgat förvaltningsområde för det finska språket som genomförande av utredningens förslag i övrigt förutsätter statlig ekonomisk kompensation, både initialt och långsiktigt.

Vad gäller kravet att alla elever skall få undervisning om de nationella minoriteterna innebär det sannolikt ökad förståelse för det mångkulturella samhället samt stärkt identitet hos många ”minoritetsbarn”.

Kommunstyrelsen kommer till årsskiftet 2005/2006 att i ett särskilt ärende ta ställning till en rad förslag till åtgärder om stadens insatser för de nationella minoriteterna (Dnr 337-2951/2005).

Jag förslår att kommunstyrelsen beslutar följande

Remiss från Justitiedepartementet av delbetänkandet ”Rätten till mitt språk - Förstärkt minoritetsskydd” (SOU 2005:40) anses besvarad med vad som anförs i denna promemoria.

Stockholm den 1 december 2005

TERES LINDBERG

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen

Reservation anfördes av *Lotta Edholm* och *Ann-Katrin Åslund* (båda fp) och *Ewa Samuelsson* (kd) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen besluta att

1. som svar för remissen till Justitiedepartementet överlämna och i huvudsak åberopa stadsledningskontorets tjänsteutlåtande,
2. Stockholms stad bör stödja utredningens förslag att förvaltningsområdet för finska språket skall omfatta Stockholms stad och övriga 52 kommuner i Stockholms, Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län,
3. samt därutöver anför följande.

Den finskspråkiga minoriteten i Stockholmsområdet har en lång historisk bakgrund. Redan på 1400-talet fanns i Stockholm tjänstefolk som kommit från trakter av Uleåborg i norra Finland för att arbeta i stockholmsfamiljer. Många minnesmärken finns bevarade av finnarnas och sverigefinnarnas verksamhet i Stockholm genom århundradena.

Den långvariga förbindelsen mellan Sverige och Finland kan förstärkas genom ett beslut att låta förvaltningsområdet för finska språket gälla också i Mälardalen. Eftersom det finns så många finstalande tjänstemän av skilda slag i anställda i kommunerna, kan det inte bli några problem att tillgodose den service som krävs av Stockholms stad och övriga kommuner inom det föreslagna förvaltningsområdet. Eventuella kostnader till en följd av detta bör täckas av staten.

Det bör observeras att en förstärkning av finska språkets ställning inte görs i första hand för att sverigefinnar skulle ha dåliga kunskaper i svenska utan för att de just ska kunna bevara finskan levande i Sverige. Ett sådant stöd för finskan i Sverige stöder också det svenska språkets ställning i Finland.

ÄRENDET

Justitiedepartementet har översänt delbetänkandet av utredningen om finska och sydsamiska språken med namn ”Rätten till mitt språk – förstärkt minoritetsskydd” (SOU 2005:40), sammanfattning i *bilaga 2*.

Sveriges riksdag beslöt i december 1999 att erkänna fem nationella minoriteter; samer, romer, judar, tornedalingar och sverigefinnar. Sverige har också genom att ratificera ramkonventionen för skydd av de nationella minoriteterna samt den europeiska stadgan för landsdels- och minoritetsspråk folkrättsligt förbundit sig att skydda de nationella minoriteterna och stödja deras kulturer och språk i landet. Det har dock visat sig att den nuvarande minoritetspolitiken inte i tillräckligt hög grad beaktat de nationella minoriteternas behov. Bl.a. har Europarådet kritiserat Sverige för att inte ha levt upp till de åtaganden som gjorts i och med ratificeringen av konventionerna. Den enskilde kan inte alltid utnyttja de rättigheter som nuvarande minoritetslagstiftningen skall garantera.

Den största nationella minoritetsgruppen utgörs av sverigefinnarna. Sammantaget finns det ca 445 000 sverigefinländare i första och andra generation i Sverige varav endast ca 5 % bor inom det nuvarande förvaltningsområdet i Norrbotten. I Stockholms- och Mälardalsregionen bor ca 221 000 sverigefinländare i första och andra generationen, varav ca 47 000 individer i Stockholms stad.

Sammanfattning av utredningens förslag

Utredaren föreslår att en ny och tydligare lagstiftning som omfattar samtliga nationella minoriteter, deras kultur och språk, arbetas fram. Ett principiellt vägande skäl för den nya lagen är att det, enligt utredarens bedömning, finns ett glapp mellan dagens lagstiftning och minoriteternas möjlighet att ta del av sina rättigheter.

Utredaren anser att aktiva åtgärder krävs på nationell, regional och lokal nivå för att främja de nationella minoritetsspråkens fortlevnad samt att staten tar ett tydligare ansvar för implementeringen av konventionsåtagandena.

Länsstyrelsen i Stockholms län föreslås få ett nationellt tillsynsansvar för att säkerställa syftet med den nya lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. I uppdraget bör ingå styrning och tillsyn av kommuner, fördelning av ekonomiska medel och bevakning av de minoritetspolitiska frågorna.

I syfte att öka kunskaperna om de nationella minoriteterna och den svenska minoritetspolitiken föreslår utredaren en landsomfattande informations- och utbildningsinsats riktad till allmänheten, beslutsfattare och tjänstemän.

För att öka de nationella minoriteternas inflytande i frågor som berör dem föreslås att organ för samråd i minoritetsfrågor inrättas på olika nivåer.

Bestämmelserna i grundskoleförordningen (1994:1194) samt gymnasieförordningen (1992:394) föreslås ändras så att samtliga nationella minoriteter ges samma rättigheter till modersmålsundervisning. Förslaget innebär att även finska och judiska elever skall erbjudas modersmålsundervisning i minoritetsspråket även om det endast efterfrågas av en elev i kommunen. Modersmålsundervisning skall erbjudas även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet. Skolverket föreslås få i uppdrag att genomföra riktad och regelbundet återkommande tillsynsverksamhet rörande de nationella minoriteternas möjligheter att få modersmålsundervisning i minoritetsspråken.

I läroplanerna (Lpo 94) och (Lpf 94) anges att alla elever skall ges kunskap om minoritetsspråken och om de nationella minoriteternas kultur, religion och historia. Då utredningen har erfarit att skolorna inte alltid följer intentionerna i läroplanen föreslår

utredningen att skolverket i sin tillsyn skall följa upp att bestämmelserna i läroplanerna rörande nationella minoriteter förverkligas.

Utredningen har även haft i uppdrag att överväga behovet av ändringar i den nuvarande minoritetsspråksgäststiftningen för finska språket. Med anledning av detta har utredningen begärt in underlag från berörda kommuner om beredskapen att hantera en utvidgning av förvaltningsområdet för finska språket. Utredningen har därefter gjort bedömningen att ett utökat förvaltningsområde för finska språket är möjligt och föreslår att utvidgningen ska omfatta samtliga 53 kommuner i Stockholms, Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län. Därigenom skulle ca hälften av sverigefinnarna komma att omfattas av de åtgärder som förordas i den europeiska stadgan för landsdels – och minoritetsspråk.

Det utvidgade förvaltningsområdet föreslås omfatta samma rättigheter som nuvarande lag stadgar, nämligen rätt till förskola och äldreomsorg helt eller delvis på finska språket.

Det föreslås även omfatta samma rättigheter som nuvarande lag stadgar för enskilda att använda finska i sina muntliga eller skriftliga kontakter med förvaltningsmyndigheter och domstolar i ärenden som avser myndighetsutövning i förhållande till den enskilda individen. I de fall individen använder finska i ett sådant ärende är myndigheten skyldig att ge ett muntligt svar på finska. Ett skriftligt beslut i ett ärende ska innehålla upplysning om att beslutet kan översättas muntligt på begäran av den enskilde. Förvaltningsmyndigheterna har rätt att bestämma särskild tid och plats för besök och telefonsamtal på finska språket.

Utredningen föreslår en fyraårig introduktionsperiod där kommunerna ersätts med riktade statbidrag för de merkostnader som förväntas uppkomma med anledning av förslagen i betänkandet.

För att underlätta genomförandet av ett utvidgat förvaltningsområde bör en styrgrupp med representanter från kommunerna tillsättas under ledning av länsstyrelsen i Stockholm.

REMISSER

Delbetänkandet har för synpunkter remitterats till stadsledningskontoret, kommunstyrelsens arbetsmarknads- och integrationsberedning, kulturförvaltningen (förvaltningsremiss p g a tidsbrist), utbildningsnämnden, socialtjänstnämnden, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd och Katarina-Sofia stadsdelsnämnd.

Kommunstyrelsens arbetsmarknads- och integrationsberedning beslutade den 25 oktober 2005 att överlämna och åberopa stadsledningskontorets tjänsteutlåtande till Justitiedepartementet.

Reservation anfördes av *Juan Fonseca* (kd) och *Fredrik Malm* (fp) till förmån för eget yrkande, *bilaga 1*.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 20 augusti 2005 är i huvudsak av följande lydelse.

Stadsledningskontorets synpunkter

Stadsledningskontoret gör bedömningen att det i dagsläget finns goda förutsättningar att ta del av förskola, äldreomsorg och andra aktiviteter helt eller delvis på finska språket, för den kommunin-

vånare som så önskar. Inom staden finns även finskspråkig personal på många arbetsplatser och rutiner för tolkning i enlighet med gällande bestämmelser i förvaltningslagen.

När det gäller service på finska avseende myndighetsutövning till enskilda är bedömningen att efterfrågan är ringa och därför har det inte heller varit några större svårigheter att lösa detta när behov uppstått.

Om kommunen skulle bli skyldig att tillhandahålla sådan service på finska som idag ges i nuvarande förvaltningsområden finns dock ett antal frågeställningar som måste klargöras avseende ökade kostnader och organisationsförändringar. För att kunna garantera service på finska språket krävs förändringar i befintlig organisation samt ett antal åtgärder avseende kartläggning av personalens språkkunskaper, matchningsaktiviteter, samordning mellan stadsdelsförvaltningar samt informationsinsatser.

Då Stockholms stad har en omfattande och decentraliserad verksamhet skulle åtgärderna innebära omfattande insatser, även om staden skulle tillämpa möjligheten att begränsa den språkliga servicen till vissa tider och vissa platser.

Sammantaget görs bedömningen att ett genomförande av Stockholms stad som ett förvaltningsområde för finska språket är möjligt men förutsätter kostnadstäckning i form av statlig ekonomisk kompensation både initialt och långsiktigt. Stadsledningskontoret ifrågasätter dock att de ekonomiska konsekvenserna för genomförandet av ett utökat förvaltningsområdet inte är tillräckligt belysta i utredningen. Motsvarande gäller även utredningens beräkningsgrunder för fördelning av statsbidrag under den föreslagna introduktionsperioden.

Stadsledningskontoret instämmer i förslaget om att elever med finska och jiddish som modersmål ska omfattas av samma regler som övriga minoritetselever när det gäller modersmålsundervisning men anser att det bör utgå statlig ekonomisk kompensation för detta.

Stadsledningskontoret är kritiskt till att utredningen inte redovisar gällande rätt enligt förvaltningslagen avseende översättning och tolkning samt Justitieombudsmannens möjligheter som tillsynsmyndighet över myndigheternas ärendehandläggning. Genom förvaltningslagen och justitieombudsmannen finns det ett system för att garantera den enskildes rättssäkerhet, inklusive minoriteternas rätt att kommunicera med myndigheterna på sitt språk.

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 29 augusti 2005 har i huvudsak följande lydelse.

Förslag om utvidgat finskt förvaltningsområde

I denna fråga har Stockholms stad yttrat sig i kommunstyrelsens promemoria 2005: RVI (Dnr 337-5099/2005). I promemorian görs bedömningen att Stockholms stad i dagsläget har goda förutsättningar att tillgodose medborgarnas efterfrågan på äldreomsorg och förskoleverksamhet helt eller delvis på finska. För att kunna tillhandahålla service på finska språket på det sätt som sker i nuvarande förvaltningsområden krävs dock informationsinsatser samt förändringar i stadens organisation samt en högre grad av samordning mellan stadsdelsförvaltningarna. Ett förvaltningsområde i Stockholm förutsätter därför ekonomisk kompensation, både initialt och långsiktigt.

Förslag till lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk

Även om förvaltningsområdet för finskan skulle utvidgas till Stockholm skulle denna del av lagen inte särskilt beröra kulturförvaltningen.

Utöver rätten att använda sitt språk innebär lagförslaget dock även en skärpning och markering vad gäller alla kommunala och statliga instansers skyldighet att medverka till att utveckla och stärka de nationella minoriteternas språk och kultur.

I frågor som gäller de nationella minoriteterna har kulturförvaltningen ofta mötts av likgiltighet och oförståelse. Kunskapen om de nationella minoriteterna och förståelsen för minoritetspolitiken har stora brister.

Många kommunala instanser har haft svårt att skilja på integrationsbefrämjande åtgärder och stöd till de nationella minoriteterna. Eftersom de nationella minoriteterna, med undantag för

romerna, är väl integrerade i det svenska samhället har man inte sett nyttan av stöd till dessa grupper. Vad gäller språket ser man ofta behovet av modersmålet som ett tillfälligt behov under tiden som man utvecklar det svenska språket och har svårt att se behovet eller glädjen med bevarandet av språket och ett mångkulturellt samhälle.

Genom att skärpa lagstiftningen och genom att tillskapa en särskild tillsynsmyndighet kommer kommunernas skyldigheter förhoppningsvis att bli tydligare.

Kulturförvaltningen ger stöd till de nationella minoriteterna i form av projekt- och verksamhetsstöd samt har ett omfattande samarbete med den romska gruppen. Förhandlingar pågår om stöd till det finska biblioteket. Kulturförvaltningen inbjuder också några gånger om året tillsammans med stadsledningskontoret det minoritetsnätverk som finns i staden till informationsutbyte. Minoritetsnätverket består av aktiva och styrelseledamöter från minoritetsorganisationerna. Kulturförvaltningen inser dock att vi behöver utreda vilket ytterligare stöd de nationella minoriteterna behöver för att få ett större utrymme i kulturlivet i staden.

Samråd bör självklart förekomma då beslut fattas som rör de nationella minoriteterna eller på annat sätt påverkar deras möjligheter att bevara sitt språk och sin kultur.

Förslag om nationell informations- och utbildningsinsats

Majoritetssamhällets syn på de nationella minoriteterna har stor betydelse för minoriteternas möjlighet att bevara sitt språk och bygga upp en kulturell infrastruktur. De svenska nationella minoriteterna har alla varit utsatta för diskriminering och ett hårt assimileringstryck under historiens gång. Detta har lett till att många föräldrar valt att inte överföra sitt språk till barnen utan ansett det bäst för dem om de blev "svenska" för att inte utsättas för diskriminering i t.ex. arbetslivet. Den situationen har också lett till att de nationella minoritetsgrupperna själva inte alltid kunnat formulera sina krav. Man har ofta p.g.a. ovanstående en ambivalent hållning till sin nya minoritetsstatus, och känner sig inte bekväm i sina kontakter med majoritetssamhällets representanter. En informationskampanj med många inslag av dialog mellan majoritet och minoritet kan inte i ett slag lösa problemet men kan tillsammans med andra åtgärder snabba på implementeringen av minoritetspolitiken.

Förslag till ändring i grundskoleförordningen 2 kap 9§

Att samma regler skall gälla för elever från samtliga fem nationella minoritetsgrupper är självklart. Om majoritetssamhället tidigare förvägrat människor rätten till sitt språk, kan man inte senare ställa krav som förnekar barnen de kunskaper de har rätt till genom de åtaganden Sverige gjort vid undertecknandet av konventionerna. Det handlar till sist och slutligen om viljan att bevara språket för mångfaldens skull.

Alla elevers rätt till kunskap om de nationella minoriteternas språk, historia och religion

Kulturförvaltningens erfarenhet i samarbete med Stockholms skolor är att här finns stora brister och att undervisning inom området sker endast som punktinsatser, om alls. Vad gäller kravet att alla elever skall få undervisning om de nationella minoriteterna, har denna undervisning stor betydelse för förståelsen av Sverige som ett mångkulturellt samhälle. Vi har i Sverige "i alla tider" talat ett stort antal språk och de nationella minoriteternas historia är vår. Förhoppningsvis kan vi skapa en förståelse hos majoritetsbarnen för strävan att bevara sitt språk och sin kultur. En sådan förståelse för "våra" nationella minoriteter skulle även kunna skapa förståelse för invandrades rätt till sin kultur.

Utbildningsnämnden beslutade den 20 oktober 2005 att överlämna utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 5 september 2005 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningens synpunkter

I och med att Sveriges riksdag beslutat att skriva under internationella överenskommelser om nationella minoriteter och deras rätt till sitt eget språk torde en utvidgad lagstiftning som den i utredningen föreslagna vara ganska självskriven. Utredarens förslag är ett sätt att lagstiftningsvägen söka uppfylla dessa åtaganden. När det gäller den del av utredningen som rör sverigefinnarnas situation i det svenska samhället, har förvaltningen ingenting att invända mot att förvaltningsområdet utvidgas till att även omfatta mälardalsregionen, även om de ekonomiska kostnaderna för detta borde belysas mer. Förvaltningen ställer sig även bakom förslaget att höja likvärdigheten bland minoritetsspråken genom att lagstiftningsmässigt ge alla elever, oavsett minoritetsspråk, rättigheten att få undervisning på sitt språk. Det innebär således att det även för finska och judiska elever räcker med att det finns en elev som väljer minoritetsspråket som sitt språkval för att kommunen skall bli skyldig att anordna undervisning.

Socialtjänstnämnden beslutade den 25 oktober 2005 att överlämna och åberopa socialtjänstförvaltningens förslag som svar på remissen.

Socialtjänstförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 25 oktober 2005 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningens synpunkter

Sverige är sedan länge ett mångkulturellt samhälle. Människor av olika ursprung med olika hemspråk möts i olika sammanhang. Att hantera de eventuella problem som förekomsten av olika språk medför har blivit en naturlig del av det svenska samhället.

Inom förvaltningens verksamheter finns klienter från de nationella minoritetsgrupperna såväl som klienter som har andra språk som sitt förstaspråk. Att tillmötesgå behovet av att få uttrycka sig på sitt eget språk för att bli förstådd har alltid varit självklart. Ofta anlitas tolk för att tillförsäkra den enskilde denna rätt. Inom förvaltningen finns också finskspråkiga socialsekreterare bland annat för att kunna arbeta uppsökande riktat till personer med finska som förstaspråk.

Förslaget att utvidga förvaltningsområdet för finska till att omfatta Stockholms- och Mälardalsregionen är svårbedömt. Förvaltningen instämmer i vikten av att de nationella minoriteternas språk och kultur får utrymme och stöd men kan inte bedöma vilka förändringar ett utvidgat förvaltningsområde skulle medföra varken för den enskilde eller för berörda verksamheter.

Sveriges erkännande år 1999 av fem nationella minoriteter, samer, sverigefinnar, tornedalingar, romer och judar och därmed förenade särskilda åtaganden att skydda dessa minoriteter och stödja deras språk och kultur, har enligt utredningen inte fått den verkan som åtagandena fordrar. Förvaltningen tillstyrker utredningens förslag att genomföra en landsomfattande informations- och utbildningsinsats för att öka kunskaperna om våra nationella minoriteter.

Sammantaget behandlar delbetänkandet viktiga frågor om hur de nationella minoriteterna och deras språk och kultur ska få erforderligt skydd och stöd. Utredningen framhåller att kunskapen och intresset om minoriteterna är lågt i landets kommuner. Om den föreslagna informations- och utbildningsinsatsen genomförs bör förutsättningarna öka för att uppfylla åtagandena enligt de europeiska konventioner Sverige anslutit sig till.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd har avstått att yttra sig i ärendet p.g.a. den korta remisstiden.

Skärholmens stadsdelsnämnd har valt att inte besvara denna remiss med anledning att remissen har ett stort omfång och behandlar mycket viktiga frågor, vilka de inte anser sig kunna göra rättvisa med den tid och resurser som står till förfogande.

Katarina-Sofia stadsdelsnämnd beslutade den 27 oktober 2005 att låta Katarina-Sofias stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande utgöra svar på remissen.

Reservation anfördes av *Margareta Björk m.fl.* (m) och *Patrik Holmberg* (kd) till förmån för eget yrkande, *bilaga 1*.

Katarina-Sofia stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 27 oktober 2005 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen instämmer i att alla måste få sina behov av förskola/skola, vård och omsorg tillgodosedda, oavsett var i landet man bor och vilken språkgrupp man tillhör.

Utredningen visar att de områden som nu omfattas av den särskilda språklagen bättre tillgodoser minoritetsspråkens status i regionen även om enskilda inte alltid kunnat nyttja de möjligheter som minoritetslagarna ger dem rätt till.

Förvaltningen har inget att invända mot att minoritetslagarna även vidgas till att omfatta Stockholms- och Mälardalsregionen om det kan förbättra villkoren för berörda minoriteter. I den mån en sådan lagstiftning medför kostnadsökningar för kommunerna avseende nya eller vidgade åtaganden, förutsätter förvaltningen att staten kompenserar kommunerna härför.

I Katarina-Sofia bor få invånare med de berörda minoritetsspråken. Det finns en finsk förskola som enligt förvaltningens bedömning täcker behovet i området. Vid andra förskolor ges modersmålsstöd. Vid behov anlitas alltid tolk inom förskolan och skolan.

I skolan får de elever som så önskar modersmålsundervisning. Kommunen är skyldig att erbjuda modersmålsundervisning om minst fem berättigade elever i kommunen önskar det. Enligt lagförslaget så skulle det räcka med att bara en elev önskar det, vilket således är en utvidgad rättighet. Förvaltningens erfarenhet är att resultatet av undervisningen blir bättre om det är en grupp elever som deltar. Tillräckligt stora grupper i minoritetsspråken kan skapas genom att sammanföra elever från olika skolor och stadsdelsområden.

I utredningen framförs att deltagandet i undervisningen i minoritetsspråket har minskat. När det gäller omfattningen av modersmålsundervisningen i minoritetsspråken kan förvaltningen konstatera, att många av de invandrare som bor i Katarina-Sofia inte är nyanlända. Flera av dessa har själva valt att avstå möjligheten till modersmålsundervisning i nämnda språk. I en skola har andelen elever som ansöker om modersmålsundervisning i finska minskat beroende på att sverigefinnarna i ökad utsträckning söker sig till svensk-finska friskolor i Stockholmsregionen.

Inom Individ- och familjeomsorgen anlitas alltid en tolk när behov av sådan uppstår i kontakten med förvaltningen.

Det finns finstalande personal inom hemtjänsten. När förvaltningen erbjuder plats på äldreboenden tar man hänsyn till språk och i vissa fall kan platser upphandlas om särskilda behov finns. Efterfrågan inom berörda minoritetsspråk är mycket liten.

Mot denna bakgrund anser förvaltningen att behovet av kommunal service är väl tillgodosett i stadsdelsområdet för invånare med minoritetsspråk. Därför är det svårt att känna behov av en ny språklag ur ett södermalmsperspektiv och svårt att förstå hur den i så fall skulle förändra/förbättra förutsättningarna för invånarna och deras behov av kommunal service, eftersom dessa behov redan tillgodoses idag. Men förvaltningen kan samtidigt inte utesluta att en sådan lagstiftning på andra håll skulle främja minoritetsspråkens ställning. Förvaltningen vill därför inte mot-sätta sig en utvidgad lag, eftersom en lagstiftning kanske ändå på sikt kan leda till att minoritetsspråken/kulturen bättre bevaras i framtiden.

RESERVATIONER M M

Kommunstyrelsens arbetsmarknads- och integrationsberedning

Reservation anfördes av Juan Fonseca (kd) och Fredrik Malm (fp) till förmån för eget yrkande enligt följande.

Arbetsmarknads- och integrationsberedningen föreslår

- att som svar för remissen till Justitiedepartementet överlämna och i huvudsak åberopa stadsledningskontorets tjänsteutlåtande,
- att Stockholms stad bör stödja utredningens förslag att förvaltningsområdet för finska språket skall omfatta Stockholms stad och övriga 52 kommuner i Stockholms, Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län,
- samt att i övrigt anför följande.

Den finskspråkiga minoriteten i Stockholmsområdet har en lång historisk bakgrund. Redan på 1400-talet fanns i Stockholm tjänstefolk som kommit från trakter av Uleåborg i norra Finland för att arbeta i stockholmsfamiljer. Många minnesmärken finns bevarade av finnarnas och sverigefinnarnas verksamhet i Stockholm genom århundradena.

Den långvariga förbindelsen mellan Sverige och Finland kan förstärkas genom ett beslut att låta förvaltningsområdet för finska språket gälla också i Mälardalen. Eftersom det finns så många finstalande tjänstemän av skilda slag i anställda i kommunerna, kan det inte bli några problem att tillgodose den service som krävs av Stockholms stad och övriga kommuner inom det föreslagna förvaltningsområdet.

Det bör observeras att en förstärkning av finska språkets ställning inte görs i första hand för att sverigefinnar skulle ha dåliga kunskaper i svenska utan för att de just ska kunna bevara finskan levande i Sverige. Ett sådant stöd för finskan i Sverige stöder också det svenska språkets ställning i Finland.

Katarina-Sofia stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Margareta Björk m.fl. (m) och Patrik Holmberg (kd) till förmån för eget yrkande enligt följande.

Att stadsdelsnämnden lämnar ärendet utan eget ställningstagande.

”Rätten till mitt språk – förstärkt minoritetsskydd” SOU 2005:40, Delbetänkande av Utredningen om finska och sydsamiska språken

Sammanfattning

Sveriges riksdag har år 1999 erkänt fem nationella minoriteter: samer, sverigefinnar, tornedalingar, romer och judar. Sverige har genom att ratificera den Europeiska stadga för landsdels- och minoritetsspråk och ramkonventionen för skydd för nationella minoriteter folkrättsligt förbundit sig att skydda de nationella minoriteterna och stödja dessa minoriteters kulturer och språk i landet. Ett starkt assimileringstryck har medfört att vissa av minoritetsspråken i dag är hotade. Bland flera av minoriteterna kan en pågående språkbytesprocess noteras. Många olika faktorer påverkar ett språks fortlevnad. Samhället kan genom olika åtgärder gynna och värna bevarandet av minoritetsspråken. Samhällets skydd och stöd kommer att behövas för att minoritetsspråken skall kunna fortleva i Sverige.

Åtgärder krävs för att förbättra implementeringen av åtagandena i Europarådskonventionerna

Regeringens avsikt har varit att den svenska minoritetspolitiken skall få genomslag i hela landet och att de nationella minoriteternas behov skall beaktas på alla nivåer i samhället. Fem års erfarenhet av nuvarande minoritetspolitik visar att behoven inte har beaktats i tillräcklig grad. Europarådet har framfört kritik rörande Sveriges bristande implementering av konventionsåtagandena. Den enskilde kan inte alltid nyttja de rättigheter som nuvarande minoritetsspråkslagstiftning skall garantera. Åtgärder krävs därför för att stärka implementeringen av de rättigheter som baseras på konventionsåtaganden.

En ny lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk behövs, som reglerar samtliga nationella minoriteter. Skyddet av de nationella minoriteterna, deras språk och kulturer bör även regleras i grundlagen. Regeringsformens stadgande rörande minoriteter överensstämmer inte med Sveriges åtaganden enligt ramkonventionen. Utformningen av grundlagsbestämmelsen bör därför bli föremål för översyn.

Aktiva åtgärder krävs på nationell, regional och lokal nivå för att främja de nationella minoritetsspråkens fortlevnad. Staten måste ta ett tydligare ansvar för implementeringen av konventionsåtagandena. En länsstyrelse i landet bör ges nationellt tillsynsansvar för att säkerställa syftet med den nya lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Länsstyrelsen skall på eget initiativ eller efter anmälan vidta de åtgärder som behövs. Länsstyrelsens uppdrag innefattar bl.a. styrning och tillsyn av kommuner, fördelning av ekonomiska medel och bevakning av de minoritetspolitiska frågorna. Länsstyrelsen skall stödja kommunerna i arbetet med att genomföra minoritetspolitiken. Det nationella ansvaret bör läggas på Länsstyrelsen i Stockholms län.

Kunskaperna om de nationella minoriteterna, Europarådets konventioner och den svenska minoritetspolitiken måste öka hos beslutsfattare, tjänstemän och allmänheten. En landsomfattande informations- och utbildningsinsats bör genomföras för att öka kunskaperna.

De nationella minoriteternas inflytande i frågor som berör dem är begränsat, trots att det är en av minoritetspolitikens mål. Möjligheterna att påverka bör därför regleras i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Organ för samråd i minoritetsfrågor bör inrättas på olika nivåer där de nationella minoriteterna finns företrädde. Störleken på nuvarande ekonomiskt stöd till organisationer som företräder nationella minoriteter måste höjas.

Utbildningens betydelse för minoritetsspråkens fortlevnad

Förskolan och skolan har stor betydelse för om barns möjligheter att utveckla det egna minoritetsspråket. För de sverigefinska eleverna har deltagande i undervisning i och på minoritetsspråket minskat drastiskt. Åtgärder behöver vidtas för att vända denna negativa trend. Bestämmelser rörande rätten till modersmålsundervisning behöver ändras så att samtliga nationella minoriteter har samma rättigheter. Även för finska och judiska elever skall det räcka att det finns en elev i

kommunen som önskar undervisning i minoritetsspråket. Skolverkets tillsyn rörande nationella minoriteters möjligheter till undervisning i minoritetsspråket bör också skärpas.

Åtgärder krävs för att förbättra finska språkets ställning i Sverige

Med dagens statistiska verktyg går det inte att ange det totala antalet sverigefinnar i Sverige. Sammantaget finns det ca 445 000 första och andra generationens sverigefinländare i Sverige, och många av dessa identifierar sig som sverigefinnar. Hur många deras barn är finns det inga uppgifter på. Ca 221 000 sverigefinländare bor i Stockholms, Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län.

Utredningen har genomfört en enkätundersökning, djupintervjuer och ett antal olika träffar med sverigefinnar i Stockholms- och Mälardalsregionen. Det finns intresse och behov hos enskilda sverigefinnar att utvidga det nuvarande förvaltningsområdet för finska språket till att även omfatta Stockholms- och Mälardalsregionen. En utvidgning av förvaltningsområdet skulle innebära en statushöjande åtgärd för finska språket. Sverigefinnarna är inne i en språkbytesprocess och utvidgning av förvaltningsområdet skulle ha språkbevarande effekt på finska språkets fortlevnad i Sverige.

I många kommuner i regionen finns redan viss befintlig finskspråkig offentlig verksamhet. Finskspråkig personal finns inom den kommunala verksamheten. Relativt goda förutsättningar bör finnas för att erbjuda förskola och äldreomsorg helt eller delvis på finska. Även hos landsting, statliga förvaltningsmyndigheter och domstolar finns en del finskspråkig personal. Det finns även möjlighet att anlita tolk om vid behov. På längre sikt kan mer finskspråkig personal rekryteras i större utsträckning. Förutsättningar finns för att utvidga det finska förvaltningsområdet till Stockholms- och Mälardalsregionen.

Det utvidgade förvaltningsområdet för finska bör omfatta Gällivare, Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå kommuner och samtliga kommuner i Stockholms, Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län. Därmed skulle ca hälften av sverigefinnarna komma att omfattas av de åtgärder som förordas i del III av den Europeiska stadga för landsdels- och minoritetsspråk. Det utvidgade förvaltningsområdet bör omfatta samma rättigheter som nuvarande lag stadgar, nämligen rätt till förskola och äldreomsorg helt eller delvis på finska samt möjlighet att använda finska i kontakter med förvaltningsmyndigheter och domstolar.

För att underlätta genomförandet av utvidgningen bör en styrgrupp tillsättas under ledning av Länsstyrelsen i Stockholms län. Genomförandet bör ske genom samarbete mellan kommunerna i regionen. Länsstyrelsen skall ha en stödjande funktion i detta arbete.